

F R E D N I N G S V Æ R D I E R

VESTERGYDE 3

SAMSØ KOMMUNE

Besigtigelsesdato:	15.11.2018
Besigtiget af:	Vera Noldus
Journalnummer:	18/08237
Kommune:	Samsø Kommune
Adresse:	Vestergyde 3, 8305 Samsø
Betegnelse:	Vestergyde 3
Fredningsår:	1998
Omfang:	<i>Den firelængede bondegård med stuehuset (ca. 1880) og de tre længer (1700-tallet), brønden samt pigstensbelægningen på gårdspladsen og ved nordlængens nordside.</i>

I fredningsbeskrivelsen er der ikke taget stilling til lovligheden af bygningsarbejder foretaget i ejendommen.

KULTURHISTORISK VÆRDI

Den kulturhistoriske værdi knytter sig overordnet til Vestergyde 3 som et ganske velbevaret eksempel på en af Nordbys store skipper-/bondegårde, med stuehus fra omkring 1880 og udlænger, der har deres oprindelse i 1700-tallet. En stolpe og løsholt i nordlængen bærer henholdsvis årstallet 1780 og 1791. Der knytter sig tillige kulturhistorisk værdi til gårdens placering i udkanten af Nordby, hvorfra den aldrig er blevet udflyttet.

Den kulturhistoriske værdi knytter sig i det ydre til bygningernes konstruktion i bindingsværk med fodrem, fyldtømmer og kæmmet bjælkelag på et kampestensfundament og, for avlslængerne, med gennemstukne, forkilede bjælkehovedtapper og udskårne gavlnægte. Hertil kommer det stråttækte heltag med lyngmønning, sugfjæl, tre tagskægskviste og tre skorstenspiber. Der knytter sig tillige kulturhistorisk værdi til den traditionelle farvesammensætning med hvidkalkede tavl, opstolpet bindingsværk og tofarvet træværk i stuehuset. Den gule farve, til stuehuset, er en tradition hentet fra Nordfyn og Østjylland, hvor den dominerede. Hertil kommer de ældre bygningsdele og -detaljer, der vidner om bygningernes alder, oprindelige brug samt gårdens udvikling gennem tiden, herunder de oprindelige og ældre småprossede vinduer, fyldings- og revledøre, -porte og -luger. Farverne er de for landbindingsværkshusenes fra før 1900 traditionelle farver, som jernoxidrød, gulokker og sort. Den blyhvide farve til nogle af vinduesrammerne er formentlig fra efter 1900.

Derudover er den kulturhistoriske værdi i det ydre relateret til det let aflæselige hierarki mellem længerne, der tydeligt afspejler de oprindelige funktioner, hvor stuehuset i sydlængen og en del af østlængen har større vinduer og tofløjede og enkelte fyldingsdøre, mens længerne, der har været anvendt til stald, lo og lade, har mindre træ- og støbejernsvinduer samt revledøre, -porte og -luger. De tre skorstenes placering i tagryggen understøtter tillige hierarkiet og fremhæver stuehuset, som den vigtigste bygning.

Den kulturhistoriske værdi i stuehusets indre knytter sig til de bevarede dele af grundplanen, hvor køkken, stuer og værelser har deres oprindelige placering, men som også er kendetegnet af sammenlægninger af rum i nyere tid. Den kulturhistoriske værdi knytter sig endvidere til de ældre og traditionelt udførte bygningsdele og -detaljer i stuehuset, herunder revledøre med beslag og fyldingsdøre med gerichter, hængsler og greb, synlige loftsbjælker imellem samt vinduesdetaljer og enkelte bræddegulve. Stuehusets interiør står for øvrigt med en blanding af ældre og oprindelige bygningsdele og nyere overflader.

I avlslængernes indre knytter den kulturhistoriske værdi sig til de enkle planløsninger, der afspejler rummenes tiltænkte brug, ligesom bygningernes slidstærke, enkle materialeholdning svarer til deres oprindelige brug til dyrehold og lade.

— ARKITEKTONISK VÆRDI

Den arkitektoniske værdi knytter sig i det ydre til gårdens helhed med stråtake og hvid- og gulkalkede længer placeret omkring den store pigstensbelagte gårdsplads. De kraftige stråtake, kun brudt af enkelte tagskægskviste, giver gårdens længer tyngde og binder de forskellige længer sammen. Den gennemgående brug af opstolpet tømmer giver tillige anlægget en karakteristisk og pyntelig karakter, ligesom tømmeret på fin vis opdeler bygningskroppene i en taktfast rytme. De store revleporte giver desuden gården et robust udtryk.

Den arkitektoniske værdi knytter sig for stuehuset også til skorstenspiben, de torammede vinduer og tofløjede og enkelte hoveddøre, med profilerede gerichter og overvinduer, som markerer stuehuset som anlæggets vigtigste bygning. Arkitekturen er ærlig i sit udtryk ved de enkle materialer og få dekorationer, der begrænser sig til vinduer og fyldingsdøre.

I det indre knytter den arkitektoniske værdi sig til stuehusets næsten intakte planløsning samt plankegulve, lofter med synligt bjælkelag, fyldingsdøre med indstukne hængsler og gerichter, revledøre med beslag og vinduernes detaljer, der giver bygningens indre et enkelt og elegant udtryk. I de øvrige længerne knytter den

arkitektoniske værdi sig i det indre til den bevarede planløsning med det bevarede inventar.

— BÆRENDE FREDNINGSVÆRDIER

De bærende fredningsværdier for Vestergyde 3 knytter sig til det samlede anlæg, bestående af de fire længer omkring den pigstensbelagte gårdsplads med brønd.

De bærende fredningsværdier knytter sig i det ydre til længernes konstruktion i bindingsværk på kampesten, med alle detaljer og de ubrudte tagflader med skorstenspiber i stuehusets rygning. Hertil kommer de to portrum i henholdsvis øst- og vestlængen, tagskægskvistene, originale, ældre og traditionelt udførte vinduer og hoveddøre med alle detaljer samt avslængernes staldvinduer i træ og støbejern og de sortmalede eller -tjærede revleporte-, -døre og -luger. Endelig gælder det den traditionelle materialeholdning og farveanvendelse.

De bærende fredningsværdier knytter sig i det indre til alle længers bevarede dele af den oprindelige og ældre planløsning samt de oprindelige og ældre bygningsdele og -detaljer. Især det synlige bjælkelag samt de ældre fyldingsdøre og revledøre med alle detaljer. Endelig knytter de bærende fredningsværdier sig til den overordnede traditionelle materialeholdning.